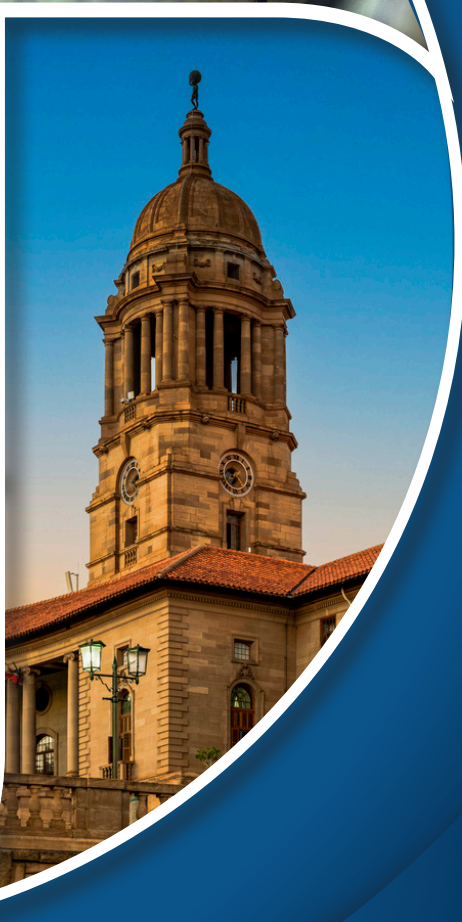

2025

Xiletelo lexi xa SARS xa xibalo xi nyika nkomiso wa vuxokoxoko bya nkoka lebyi yelanaka na swibalo, mixavoxibalo na tilevhi swa 2025/26.

XIBALO XA MALINGHENA: VANHU NA TITHIRASITI

Mipimo ya xibalo ku sukela hi ti1 Nyenyakulu 2025 ku fikela ti 28 Nyenyenyana 2025:

Vanhu na tithirasiti to hlawuleka

Malinghena leyi Hakerisiwaka Xibalo (R)	Mpimo wa Xibalo
1 - 237 100	18% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo
237 101 - 370 500	42 678 + 26% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 237 100
370 501 - 512 800	77 362 + 31% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 370 500
512 801 - 673 000	121 475 + 36% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 512 800
673 001 - 857 900	179 147 + 39% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 673 000
857 901 - 1 817 000	251 258 + 41% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 857 900
1 817 001 na ku tlula	644 489 + 45% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 1 500 000

Tihakelo

Masungulo R17 235

Vumbirhi (Secondary) (Vanhu va 65 wa malembe na ku tlula) R9 444

Vunharhu (Tertiary) (Vanhu va 75 wa malembe na ku tlula) R3 145

Malembe **Mpimo lowu hakerisiwaka xibalo**

Ehansi ka malembe ya 65 R95 750

Malembe ya 65 ku ya ehansi ka 75 R148 217

Vukhale bya 75 na ku tlula R165 689

Tithirasiti handle ka tithirasiti to hlawuleka: mpimo wa xibalo wa 45%.

Xibalo xa Nkarhinyana

Muhakelaxibalo wa nkarhinyana i munhu wihi na wihi loyi a holaka malinghena leyi nga riki muholo, xengetelo kumbe hakelomahlweni leyi hakeriwa-ka hi murhangeri wa munhu; kumbe malinghena hi ndlela ya muholo ku suka eka muthori la nga tsarisiwangiki. Munhu a nga fanelangi ku hakela xibalo xa nkarhinyana loko ku ve munhu yaloye a nga yi emahlweni a endla bindzu rin'wana na mali ya munhu yaloye leyi ngenaka leyi hakerisiwaka xibalo:

- yi nge hundzi mpimo wa mali lowu hakerisiwaka xibalo eka lembexibalo; kumbe
- ku suka eka ntswalo, tidivhidende, tidivhidende ta matiko mambe, rhente ku suka eka ku lombisa miakonkamfambiso na muholo ku suka eka muthori loyi a nga tsarisiwangiki wu ta va R30 000 kumbe ehansi eka lembexibalo.

Mafa ya lava loveke a hi vahakelaxibalo va nkarhinyana.

Mivuyelo ya Hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya Nkwama wa Rhithayamente

Malinghena leyi Hakerisiwaka Xibalo (R)	Mpimo wa xibalo
1 - 27 500	0% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo
27 501 - 726 000	18% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 27 500
726 001 - 1 089 000	125 730 + 27% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 726 000
1 089 001 na ku tlula	223 740 + 36% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 1 089 000

Mivuyelo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi humesiweke yi endliwe hi tihakelo to tala hi nkarhi wun'we to suka eka nkwama wa phenxeni, nhlaysi wa phenxeni, vuhlayiselo bya mali, nhlaysi wa vuhlayiselo bya mali kumbe rhithayamente anyuwithi eka humeso (ku katsa na asayimente hi ku ya hi xileriso xa nawu xo herisa vukati).

Xibalo eka mbuyelo wo karhi wa hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente lowu humesiweke (hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya X) xi ringana na:

- Xibalo lexi kumisiweke hi ku tirhisiwa ka tafula ra xibalo eka ntsengo hinkwawo wa hakelo leyikulu hi nkarhi wun'we ya X ku katsa na mivuyelo hinkwayo ya humeso ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi humesiweke no hlengeletwa ku sukela hi Nyenyakulu 2009, mivuyelo hinkwayo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletweke ku sukela hi Nhlangua 2007, na mivuyelo hinkwayo ya sevherense leyi hlengeletweke ku sukela hi Nyenyakulu 2011; hansi
- Xibalo lexi kumisiweke hi ku tirhisiwa ka tafula ra xibalo eka ntsengo hinkwawo wa mivuyelo hinkwayo ya humeso ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletweke ku nga se kumiwa hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya X ku sukela hi Nyenyakulu 2009, mivuyelo hinkwayo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletweke ku sukela hi Nhlangua 2007 na mivuyelo hinkwayo ya sevherense leyi hlengeletweke ku sukela hi Nyenyakulu 2011.

Mivuyelo ya Hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente kumbe mivuyelo ya sevherense

Malinghena leyi Hakerisiwaka Xibalo (R)	Mpimo wa xibalo
1 - 550 000	0% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo
550 001 - 770 000	18% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 550 000
770 001 - 1 155 000	39 600 + 27% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 770 000
1 155 001 na ku tlula	143 550 + 36% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 1 155 000

Mivuyelo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente yi endliwile hi tihakelo to tala hi nkarhi wun'we to suka eka nkwama wa phenxeni, nhlaysi wa phenxeni, vuhlayiselo bya mali, nhlaysi wa vuhlayiselo bya mali kumbe rhithayamente anyuwithi eka rifu, rhithayamente kumbe ku herisa ntirho hi mhaka yo fikelela vukhale bya 55 wa malembe, vuvabyi, nghozi ya movha, ku vaviseka, vutsoniwa, ku hela ka ntirho kumbe ku herisiwa ka vuxavisi bya muthori.

Mivuyelo ya sevherense yi endliwile hi hakelo yo tala hi nkarhi wun'we leyi suka eka kumbe hi ntwanano na muthori hi mhaka ya ntshiketo, heriso, ndzahlekele, ntsan'wo, nsulo kumbe hambanohambano wa hofisi ya munhu kumbe ntirho.

Xibalo eka mbuyelo wo karhi wa hakelo yo tala hi nkarhi wun'we wa nkwama wa rhithayamente kumbe mbuyelo wa sevherense (mbuyelo wa hakelo yo tala hi nkarhi wun'we kumbe wa sevherense ya Y) xi ringana na:

- Xibalo lexi kumisisiweke hi ku tirhisiwa ka tafula ra xibalo eka ntsengo hinkwawo wa mali wa Y, ku katsa na mivuyelo ya hakelo leyikulu hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletaweke ku sukela hi Nhlangua 2007, na mivuyelo ya humeso hinkwayo ya hakelo leyikulu hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletaweke ku sukela hi Nyenyakulu 2009, na mivuyelo yin'wana hinkwayo ya sevherense leyi hlengeletaweke ku sukela hi Nyenyakulu 2011; hansi
- Xibalo lexi kumisisiweke hi ku tirhisiwa ka tafula ra xibalo eka ntsengo hinkwawo wa mivuyelo hinkwayo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletaweke ku nga si kumiwa hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya Y ku sukela hi Nhlangua 2007, na mivuyelo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente leyi hlengeletaweke ku sukela hi Nyenyakulu 2009, na mivuyelo hinkwayo ya sevherense leyi hlengeletaweke ku sukela hi Nyenyakulu 2011.

Mivuyelo ya Humeso ya Nhlayiso

Hi ti1 Ndzati 2024, sisiteme yintshwa ya rhithayamente yi tivisiwile leyi avelaka mihlayiso ya rhithayamente ya swirho exikarhi ka xiphemu xa rhithayamente, xiphemu xa nhlayiso na xiphemu lexi sirheleriweke. Humeso wihi na wihi ku suka eka xiphemu xa nhlayiso wu hakerisiwa xibalo eka mpimo wa xibalo lowu hakeriwaka wa xiho.

Tidivhidende

Tidivhidende leti kumiweke hi vanhu ku suka eka tikhamphani ta Afrika-Dzonga hi ku angarhela a ti hakeli xibalo xa malinghena, kambe ti hakela xibalo xa tidivhidende xa mpimo wa 20% lexi khomiweke hi tienthithi leti hakelaka tidivhidende eka vanhu. Tidivhidende leti kumiweke hi vanhu lava nga vaaki va Afrika-Dzonga ku suka eka tiREIT (tikhamphani leti longoloxiweke no lawuriwa leti nga na vun'winyi bya nhundzu) ti fanele ku hakela xibalo xa malinghena naswona lava nga ri ki vaaki, eku kumeni ka tidivhidende teto va fanele ku hakela ntsena xibalo xa tidivhidende.

Tidivhidende ta Matiko mambe

Tidivhidende to tala ta matiko mambe ti kumiwa hi vanhu vo suka eka tikhamphani ta matiko mambe (vukhomi bya mikavelo lebyi nga hansi ka 10% eka khamphani ya matiko mambe) ti hakerisiwa xibalo eka mpimo wa nhlayohenhla wa 20%. Ku hava misuso leyi pfumeleriwaka eka swixaviwa ku humelerisa tidivhidende ta matiko mambe.

Nkankhumbeko wa Hakelo eka ntswalo

Ntswalo lowu kumiweke eka xihlovo xa Afrika-Dzonga hi munhu wihi na wihi wa ntumbuluko loyi a nga na malembe ma le hansi ka 65, kumbe rifa ra mufi, ro fikela eka, R23 800 hi lembe, na vanhu lava nga na malembe ma 65 na ku tlula,

ku fikela eka R34 500 hi lembe, a va hakeli xibalo xa malinghena. Ntswalo lowu kumiweke hi lava va nga riki vaaki, lava nga ri ki kona hi nyama eAfrika-Dzonga eka masiku mo tlula 183 enkarhini wa 12 wa tin'hweti loko ntswalo wu nga si hlengeletwa kumbe wu nga se amukeriwa, loko xikweleti lexi byarhaka ntswalo xi nga hlanganisiwangi kahle eka ndhawu ya bindzu ya nkarhi hinkwawo (ku fana na ndhawunkafambiso ya bindzu) eAfrika-Dzonga, a wu khumbeki eka hakelo xibalo xa malinghena.

Misuso

Tihakelo ta nkwama wa rhithayamente

Mitsengo leyi hakeriweke eka mikwama ya phenxeni, vuhlayiselo bya mali na rhithayamente anyuwithi enkarhini wa lembe ra nhlelelo ya suseka hi swirho swa mikwama yaleyo. Mitsengo yi hakeriwe hi vathori no hakerisiwa xibalo tanihi mivuyelo ya le ntirhwani no tekiwa tanihi tihakelo leti endliweke hi mutirhi hi yexe. Nsuso wu pimeriwile eka 27.5% ya muholo wa ntsengo lowukulu wa muholo wa vatirhi hi swikongomelo swa PAYE kumbe malinghena leyi hakerisiwaka xibalo (ku nga katsiwi mivuyelo ya tihakelo to tala hi nkarhi wun'we ta nkwama wa rhithayamente na sevherense haswimbirhi). Nsuso wu pimeriwile ku ya emahlweni ku ya ehansi ka R350 000 kumbe 27.5% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo ku nga si katsiwa mbuyelo wa bindzulo wa xuma lexi hakerisiwaka xibalo. Tihakelo tin'wana na tin'wana leti hundzaka swipimelo ti hundziseriwa emahlweni ku ya eka lembe ra nhlahluvo leri landzelaka, naswona ti anakanyiwa ku va ti hakeriwile eka lembe rero ri landzelaka. Mitsengo leyi hundziseriweke emahlweni yi hungutiwile hi tihakelo susiweke eka ehlenhla ka hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente na le hlenhla ka tirhitayamente anyuwithi.

Tihakelo ta swa vutshunguri na vutsoniwa

Ekumisiseni ka xibalo lexi faneleke ku hakeriwa, vanhu va pfumeleriwa ku susa malintlheriselo hi ku ya hi:

- Tihakelo ta n'hweti na n'hweti eka swikimi swa vutshunguri hi munhu loyi a hakeleke tihakelo ku fikela eka R364 eka un'we wa vanhu vambirhi vo sungula lava angarheriweke hi swikimi sweswo swa vutshunguri, na R246 eka muhlayisiwa un'wana na un'wana wo engetelela. Malintlheriselo leyi yi tekiwa tanihi khirediti ya xibalo ya mitsengoxilaveko ya xikimi xa swa vutshunguri; naswona eka xiyimo xa:
- Munhu loyi a nga na malembe ya 65 na ku tlula, kumbe loko ku ve munhu, murangani wa yena, kumbe n'wana wa yena i munhu loyi a nga na vutsoniwa, 33.3% ya mali ya tihakelo ta swa vutshunguri to ringanela leti hakeriweke no rhwariwa hi munhu hi yexe, naswona ntsengo lowu tihakelo ta xikimi xa swa vutshunguri ti nga hakeriwa hi wona hi munhu ti tlula hi kanharhu tikhirediti ta xibalo xa timali ta xikimi xa swa vutshunguri eka lembexibalo; kumbe
- Munhu un'wana na un'wana, 25% wa ntsengo wu ringana na ntsengo wa tihakelo ta swa vutshunguri to ringanela leti hakeriweke no rhwariwa hi munhu hi yexe naswona ntsengo lowu tihakelo ta xikimi xa swa vutshunguri ti nga hakeriwa hi wona

hi munhu hi yexe ti tlula hi ka mune tikhirediti ta xibalo xa timali ta xikimi xa swa vutshunguri eka lembexibalo, ku pimeriwa eka ntsengo lowu tlulaka 7.5% wa malinghena leyi hakerisiwaka xibalo (ku nga katsiwi mivuyelo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente na sevherense).

Malintlheriselo leyi yi tekiwa tanihi khirediti ya xibalo yo engetelela ya tihakelo ta swa vutshunguri.

Swihanano

Misuso ya mayelana na swihanano eka mihlangano yin'wana ya vuvuyerisi bya vaaki yi pimeriwile ku fika eka 10% ya malinghena ya xibalo (ku nga katsiwi mivuyelo ya hakelo yo tala hi nkarhi wun'we ya nkwama wa rhithayamente na sevherense). Ntsengo wa swihanano lowu tlulaka 10% ya malinghena ya xibalo yi tekiwa tanihi xihanano eka mihlangano ya vuvuyerisi bya vaaki leyi ringanleleke eka lembexibalo leri landzelaka

Mixengetelo

Mixengetelo yo tihlayisa na hakelomahlweni

Laha muamukeri a bohekaka ku etlela vusiku byin'we ntsena ekule na le ndzhawini ya yena ya ntolovelo ya vutshamo hi swivangelo swa bindzu naswona vutshamo lebyi xengetelo kumbe hakelomahlweni ya vutshamo yi nga eRhiphabuliki ra Afrika-Dzonga naswona xengetelo kumbe hakelo mahlweni yi pfumeleriwile ku hakela —

- Tihakelo ta swakudya na ta timhangu, ntsengo wa R570 wu anakanyiwa ku va wu tirhisiwile hi siku; kumbe
- Tihakelo ta timhangu ntsena, ntsengo wa R176 wu anakanyiwa ku va wu tirhisiwile hi siku.

Laha vutshamo lebyi xengetelo kumbe hakelomahlweni ya vutshamo yi xakelana na yona yi ri ehandle ka Rhiphabuliki ra Afrika-Dzonga, ntsengo wo karhi hi ku ya hi tiko wu anakanyiwa ku va wu tirhisiwile ku hakela. Vuxokoxoko bya mitsengo leyi byi humesiwile eka webusayiti ya SARS (www.sars.gov.za), ehanisi ka Legal Counsel (Switsundzuxo swa Xinawu) / Secondary Legislation (Nawu wa Vumbirhi)/ Income Tax Notices (Switiviso swa Xibalo xa Malinghena), lebyi humesiweke hi ti1 Nyenyakulu 2024.

Laha muamukeri hi xivangelo xa ntirho wa hofisi ya yena kumbe ntirho a bohekaka ku tshama xiphemu xa siku a ri ekule na le ndhawini ya yena ya ntolovelo ya ntirho kumbe ntholo, ndziho kumbe kumbe hakelomahlweni ya tirhiselo ra mali leri vangekeke eka muamukeri a ri khumbheki eka hakelo loko muamukeri a pfumeleriwile hi murhangeri wa yena ku rhwala tirhiselo ra mali eka swakudya na tihakelo tin'wana ta timhangu eka xiphemu xexo xa siku naswona ntsengo wa rihiselo wa mali a wu hundzi R176.

Xengetelo wa swa marendzo

Mipimo hi khilomitara, leyi nga tirhisiwaka eku kumisiseni ka nsuso lowu pfumeleriweke eka marendzo ya bindzu ehenhla ka xengetelo kumbe hakelomahlweni laha tihakelo ta ntiyiso ti nga koxiwangiki, ti kumisisiwa hi ku tirhisa tafula leri landzelaka:

Nxavo wa movha (ku katsa na VAT) (R)	Hakelo leyi nga cinciki (R p.a.)	Hakelo ya mafurha (c/km)	Hakelo ya malunghiselo (c/km)
0 - 100 000	33 940	146.7	47.4
100 001 - 200 000	60 688	163.8	59.3
200 001 - 300 000	87 497	177.9	65.4
300 001 - 400 000	111 273	191.4	71.4
400 001 - 500 000	135 048	204.8	83.9
500 001 - 600 000	159 934	234.9	98.5
600 001 - 700 000	184 867	238.9	110.5
700 001 - 800 000	211 121	242.9	122.5
exceeding 800 000	211 121	242.9	122.5

Tsundzuka:

- Makumenhungu wa tiphesente ta xengetelo wa marendzo ti fanele ku kat-siwa eka muholo wa mutirhi eka swivangelo swo hlayela PAYE. Phesenteji yi hungutiwile ku ya eka 20% loko ku ve muthori u enerisiwile hi leswaku kwalomuya ka 80% ya ntirhiso wa movha eka lembexibalo wu ta va wu ri wa swikongomelo swa bindzu.
- A ku na hakelo ya mafurha/petirolo leyi nga ta koxiwa loko ku ve mutirhi a nga rhwalangi hakelo hi ku helela ya mafurha/petirolo leyi tirhisiweke emovheni naswona a ku na hakelo ya malunghiselo leyi nga ta koxiwa loko ku ve mutirhi a nga rhwalangi hakelo hi ku helela ya malunghiselo ya movha (xik. loko ku ve movha a wu angarheriwe hi kungu ra malunghiselo).
- Hakelo leyi nga cinciki yi fanele ku hungutiwa hi xiphemundzinganyeto loko ku ve movha a wu tirhiseriwi swikongomelo swa bindzu eka lembe ro helela.
- Mpfhuka wa ntiyiso lowu fambiweke enkarhini wa lembexibalo na mpfhuka lowu fambiweke hi swivangelo swa bindzu leswi tiyisisiweke hi xibukwana xa swa marendzo wu ta tirhisiwa ku kumisa tihakelo leti nga koxiwaka ehenhla ka xengetelo wa swa marendzo.

Hi le tlhelo:

Laha xengetelo kumbe hakelomahlweni yi seketeriweke hi mpfhuka wa ntiyiso lowu fambiweke hi swikongomelo swa bindzu, a ku na xibalo lexi hakeriwaka eka xengetelo lowu hakeriwaka hi muthori ku ya eka mutirhi, ku fikela eka R4.76 hi khilomitara, ku nga langutisiwi nkoka wa movha. Hambiswiritano, endlelo leri ra le tlhelo a ri kumeki loko ku ve ndziriso wun'wana hi xiyimo xa xengetelo kumbe ku riheriwa (ku nga katsiwi timali to paka kumbe ta tiheke ta magondzo) ku kumiwa ku suka eka muthori mayelana na movha.

Misuso Yin'wana

Handle ka misuso leyi nga boxiwa laha henhla munhu hi yexe a nga koxa ntsena misuso ehenhla ka malinghena kumbe mixengetelo eka swiyimo leswi boxiweke leswi pimiweke, xik. xikweleti xo biha xa mayelana na muholo.

Mivuyelo ya le Ntirhweni

Mimovha leyi n'winyi ku nga muthori

- Nxavo lowu hakerisiwaka xibalo i 3.5% ya nkoka lowu kumisisiweke (hakelo ya khexe ku katsa na Xibalo xa Mixavo) wa movha wihi na wihi hi n'hweti. Laha movha wu nga:
  - » Fanela hi kungu ra malunghiselo loko muthori a wu xavile, nkoka lowu hakerisiwaka xibalo i 3,25% ya nkoka lowu kumisisiweke; kumbe
  - » Lowu xaviweke hi muthori ehansi ka lombiso lowu tirhaka, nkoka lowu hakerisiwaka xibalo i hakelo leyi byarhiweke hi muthori ehansi ka lombiso lowu tirhaka ku katsa na hakelo ya mafurha.
- Makumehungu wa tiphesente ya mbuyelo wa le ntirhweni yi fanele ku katsiwa eka muholo wa mutirhi eka swivangelo swo hlayela PAYE. Phesenteji yi hungutiwile ku ya eka 20% loko ku ve muthori u enerisiwile hi leswaku kwalomuya ka 80% ya ntirhiso wa movha eka lembexibalo wu ta va wu ri wa swikongomelo swa bindzu.
- Eka nhlelelo, mbuyelo wa le ntirhweni eka lembexibalo wu hungutiwile hi mpimanyeto wa mpfhuka lowu fambiweke eka swikongomelo swa bindzu, leswi tiyisisiweke hi xibukwana xa swa marendzo hi ku avanyisiwa hi mpfhuka wa ntiyiso lowu fambiweke enkarhini wa lembexibalo.
- Eka nhlahluvo, ku na mbevukiso wo ya emahlweni eka hakelo ya layisense, ndzindzakhombo, malunghiselo na mafurha eka marendzo ya phurayivhete loko ku ve hakelo hinkwayo yi rhwariwile hi muthori na loko ku ve mpfhuka lowu fambiweke eka swivangelo swa marendzo ya xihundla ma seketeriwa hi xibukwana xa marendzo.

Tiloni leti pfumalaka ntswalo kumbe tiloni ta ntswalo wa le hansi

Ku hambana exikarhi ka ntswalo lowu koxiweke eka mpimo wa ximfumo na ntsengo wa ntiyiso wa ntswalo lowu koxiweke, ku fanele ku katsiwa eka giroso ya malinghena.

Ndzhawu ya Vutshamo

- Nkoka wa mbuyelo wa le ntirhweni wu fanele ku katsiwa eka malinghena hinkwayo i mbuyelo wa le hansi lowu hlayeriwaka hi ku tirhisa fomula leyi vekiweke kumbe hakelo eka muthori loko ku ve muthori a nga na vun'winyi byo helela eka vutshamo.
- Fomula yi ta tirha loko ku ve n'winyi wa vutshamo i mutirhi, kambe a yi tirhi eka vutshamo bya vuwiselo lebyi rhentiweke hi muthori ku suka eka mavandla lawa ya nga katsiwangiki.

MALINGHENA YA XIBALO: TIKHOPOREXINI TA MABINDZU LAMATSONGO

Malembe ma nhlahluvo lama helaka eka siku rin'wana na rin'wana exikarhi ka ti1 Dzivamisoko 2025 na ti 31 Nyenyakulu 2026.

Muxaka	Mpimo wa Xibalo
Tikhamphani	27% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo

MALINGHENA YA XIBALO: TIKHOPOREXINI TA MABINDZU LAMATSONGO

Malembe ma nhlahluvo lama helaka eka siku rin'wana na rin'wana exikarhi ka ti1 Dzivamisoko 2025 na ti 31 Nyenyakulu 2026.

Malinghena leyi Hakerisiwaka Xibalo (R)	Mpimo wa Xibalo (R)
1 - 95 750	0% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo
95 751 - 365 000	7% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 95 750
365 001 - 550 000	18 848 + 21% ya malinghena leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 365 000
550 001 na ku tlula	57 698 + 27% ya ntsengo lowu nga henhla ka 550 000

XIBALO XA MALI HINKWAYO LEYI ENDLIWAKA HI BINDZU EKA MABINDZU LAMATSONGO SWINENE

Malembe ma nhlahluvo lama helaka eka siku rihi na rihi exikarhi ka ti1 Nyenyakulu 2025 na ti 28 Nyenyenyana 2026.

Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu leyi hakerisiwaka xibalo (R)	Mpimo wa Xibalo (R)
1 - 335 000	0% ya mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu leyi hakerisiwaka xibalo
335 001 - 500 000	1% ya mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 335 000
500 001 - 750 000	1 650 + 2% ya mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 500 000
750 001 na ku tlula	6 650 + 3% ya mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu leyi hakerisiwaka xibalo leyi nga ehenhla ka 750 000

KU HAKELA XIBALO HIKWALAHO KO VA MUAKI

KU HAKERISIWA XIBALO EKA MIVUYELO YA XUMA

Bindzulo wa nxavisio wa tinhundzu eka ku herisiwa ka tinhundzu leti katsiweke eka malinghena leyi hakerisiwaka xibalo. Mpimohenhla wa xibalo:

Vanhu na tithirasiti to hlawuleka	18%
Tikhamphani	21.6%
Tithirasiti tin'wana	36%

Swiendlo leswi hlohlotelaka ku herisiwa swi katsa, nxaviso, xihanano, cincano, ndzahlekelo, rifu na rhurho. Leswi landzelaka i swo karhi leswi nga siyiwa ehandle:

- Mbuyelo kumbe ndzahlekelo wa R2 million eka ku herisiwa ka vutshamo bya masungulo;
- Tinhundzu to tala leti tirhisiwaka hi munhu hi yexe;
- Mivuyelo ya rhithayamente;
- Tihakelo mayelana na tipholisi ta ndzindzakhombo ta ntiyiso ta nkarhi wo leha;
- Ku siyiwa ehandle ka R40 000 ka lembe eka mbuyelo wa xuma kumbe ndzahlekelo eka nxaviso wa tinhundzu swi nyikiwa vanhu na tithirasiti to hlawuleka;
- Ku siyiwa ehandle ka bindzu leritsongo eka mivuyelo ya xuma ya R1.8 million eka vanhu (kwalomuya ka 55 wa malembe hi vukhale) laha bindzu leritsongo leri nga na nxavo wa le makete lowu nga tluriki R10 million leyi ri nga herisiwa hi yona; na
- Ku siyiwa handle ka lembe eka vanhu ku engeteriwile hi R300 000 eka lembe ra rifu.

XIBALO XA TIDIVHIDENDE

Xibalo xa tidivhidende i xibalo xo hetelela eka mpimo wa 20%, leti hakeriweke hi tikhamphani leti nga vaaki na tikhamphani leti nga riki vaaki hi mayelana na mikavelo leyi longoloxiweke eka Johannesburg Stock Exchange kumbe micinano yihi na yihi leyi nga layisensiwa ya Afrika-Dzonga. Tidivhidende a ti hakerisiwi xibalo loko ku ve n'winyi loyi a vuyeriwaka wa divhidende i khamphani ya le Afrika-Dzonga, nkwama wa rhithayamente kumbe munhu un'wana loyi a nga khumbekiki. Vinyi va tidivhidende lava nga ri ki vaaki va nga vuyeriwa hi mipimo ya xibalo leyi hungutiweke eka swiyimo leswi pimiweke. Xibalo xi ta khomiwa hi tikhamphani leti hakelaka tidivhidende leti hakerisiwaka xibalo kumbe leti lawuriwaka hi vahlanganisi eka xiyimo lexi tidivhidende ti nga eka mikavelo leyi longoloxiweke. Xibalo eka tidivhidende hi muxaka (handle ka khexe) xa hakeleka naswona xi rhwariwa hi khamphani leyi tivisaka no hakela divhidende.

KU KHOMIWA KUN'WANA KA SWIBALO

Eka swiyimo switsongo mpimo wa xibalo lowu tirhisiwaka wu nga hungutiwa hi ku ya hi ntwanano wa xibalo na tiko ra vutshamo ra loyi a nga ri ki muaki.

Tirhoyalithi

Xibalo xo hetelela eka mpimo wa 15% xa sindzisiwa eka giroso ya tirhoyalithi to suka eka xihlovo xa Afrika-Dzonga lexi faneleke ku hakeriwa eka lava nga ri ki vaaki.

Ntswalo

Xibalo xo hetelela eka mpimo wa 15% xa sindzisiwa eka ntswalo wo suka eka xihlovo xa Afrika-Dzonga lexi faneleke ku hakeriwa eka lava nga riki vaaki. Ntswalo a wu hakeriwisiwi xibalo loko ku ve wu hakeriwa hi xiphemu xin'wana na xin'wana xa mfumo wa Afrika-Dzonga, bangi kumbe loko ku ve xikweleti xi longoloxiwile eka cincano lowu tivekaka

Vanyanyuri na Van'wamitlangu va matiko mambe

Xibalo xo hetelela eka mpimo wa 15% xa sindzisiwa eka mitsengo ya giroso leyi hakeriwaka eka lava va nga ri ki vaaki eka migingiriko leyi va yi endlaka eAfrika-Dzonga tanihi vanyanyuri kumbe van'wamitlangu.

Ku Lahliwa wa Nhundzunkamfambiso

Xibalo xa nkarhinyana xa khomiwa ematshan'wini ya vaxavisi va nhundzunkamfambiso lava nga ri ki vaaki eAfrika-Dzonga, xi faneleke ku hungutiwa ehenhla ka xikweleti xa ntolovelo xa xibalo xa eka lava nga ri ki vaaki. Xibalo lexi faneleke ku khomiwa ku suka eka tihakelo ku ya eka lava nga ri ki vaaki xi le ka mpimo wa 7.5% eka munhu loyi a nga ri ki muaki, 10% ya khamphani leyi nga ri ki muaki na 15% ya thirasiti leyi nga ri ki muaki leyi xavisaka nhundzunkamfambiso.

SWIBALO SWIN'WANA, MIXAKAXIBALO NA TILEVHI

Xibalo xa Mixavo (VAT)

VAT yi hakerisiwa eka mpimo lowu ringanisiweke wa 15% eka mphakelo wa nhundzu na vukorhokeri hi van'waswimawusa lava tsarisiweke. Mpimo wu engeteriwa ku ya eka 15.5% ku sukela hi ti1 Mudyaxihi 2025 na ku ya eka 16% ku sukela hi ti1 Dzivamisoko 2026.

N'waswimawusa loyi a endlaka mphakelo lowu hakerisiwaka xibalo leyi tlulaka R1 million u fanele a titsarisela VAT. N'waswimawusa loyi a endlaka mphakelo lowu hakerisiwaka xibalo leyi tlulaka R50 000 kambe yi nga tluli R1 million hi lembe, a nga endla xikombelo xo titsarisela hi ntsakelo. Miphakelo yin'wana ya nhundzu yi fanerile hi mpimo wa zirho kumbe yi nga hakeli VAT.

Xibalo xo Hundzisela

Muxakaxibalo wo hundzisela wa hakeriwa eka mipimo leyi landzelaka, ku sukela hi ti1 Dzivamisoko 2025, eka tithirasankixini leti nga fanelangiki ku hakela VAT:

Ku xavisiwa ka tindlu hi vanhu hinkwavo:

Nxavo wa yindlu / muako (R)	Mpimo
1 - 1 210 000	0% ya nkoka
1 210 001 - 1 663 800	3% ya nkoka lowu nga ehenhla ka R1 210 000
1 663 801 - 2 329 300	R13 614 + 6% ya nkoka lowu nga ehenhla ka R 1 663 800
2 329 301 - 2 994 800	R53 544 + 8% ya nkoka lowu nga ehenhla ka R 2 329 300
2 994 801 - 13 310 000	R106 784 + 11% ya nkoka lowu nga ehenhla ka R2 994 800
13 310 001 na ku tlula	R1 241 456 + 13% ya nkoka lowu nga ehenhla ka R13 310 000

Xibalo xa Rifa

Xibalo xa rifa xi hakerisiwa eka vaaki na nhundzu ya le Afrika-Dzonga ya lava nga ri ki vaaki, lexi nga hansi ka misuso leyi pfumeleriweke. Xibalo xi hakerisiwa eka nxavo wa rifa lowu hakerisiwaka xibalo eka mpimo wa 20% eka R30 million yo sungula na le ka mpimo wa 25% lowu nga henhla ka R30 million.

Nsuso wa masungulo wa R3.5 million wu pfumeleriwele eku kumisiseni ka xikweleti xa rifa xa xibalo xa rifa ku katsa na misuso ya swikweleti, mafa eka mihlangano ya vuvuyeri bya vanhu na nhundzu leyi hlengeleteweke hi varingani lava hanyaka.

Xibalo xa Swihanano

- Xibalo xa swihanano xi hakerisiwa eka mpimo lowu nga cinciki wa 20% eka nxavo lowu engetelekaka wa nhundzu leyi hananiweke ku sukela hi ti1 Nyenyakulu 2018, leyi nga hundziki R30 million, na le ka mpimo wa 25% eka nxavo lowu engetelekaka wa nhundzu leyi hananiweke ku sukela hi ti1 Nyenyakulu 2018, leyi hundzaka R30 million.
- R100 000 yo sungula ya nhundzu leyi hananiweke eka lembe rin'wana na rin'wana hi munhu a yi hakeli xibalo xa swihanano.
- Eka xiyimo lexi muhakelaxibalo loyi a nga ri ki munhu wa ntumbuluko, swihanano leswi nga khumbhekiki eka hakelo swi pimiwile ku ya eka tinyiko ta ntolovelo leti nga hundziki ntsengo wa R10 000 hi ntsengo hi lembe.
- Miheriso exikarhi ka varingani, ntlawa wa tikhamphani ta le Afrika-Dzonga na swihanano eka mihlangano yo karhi ya vuvuyeri bya mani na mani a swi khumbeki eka hakelo ya xibalo xa swihanano.

Xibalo xa Ndzurhiso wa Tisekhurithi

Xibalo xi sindzisiwa eka mpimo wa 0.25% eka ndzurhiso wa tisekhurithi leti nga longoloxiwa kumbe leti nga longoloxiwangiki. Tisekhurithi ti endlwile hi mikavelo etikhamphanini kumbe mitsakelo ya swirho eka tikhoporexini to pfaleka.

Levhi ya Nhluvukiso wa Vuswikoti (SDL)

SDL yi hakeriwa hi vathori eka mpimo wa 1% ya ntsengo hinkwawo wa muholo lowu hakeriwaka vatirhi. Vathori lava hakelaka muholo wa lembe wa le hansi ka R500 000 a va khumbeki eka ku hakela tilevhi ta nhluvukiso wa vuswikoti.

Tihakelo ta Ndzindzakhombo wa Vupfumalantirho

Tihakelo ta ndzindzakhombo ya vupfumalantirho ti hakeriwa n'hweti na n'hweti hi vathori, eka xiyimo xa hakelo ya 1% hi vathori na 1% hi vatirhi, hi ku ya hi muholo ya vatirhi ehansi ka ntsengo wo karhi.

Vathori lava nga titsariselangiki PAYE kumbe SDL va fanele va hakela tihakelo eka Khomixinara wa Ndzindzakhombo wa Vupfumalantirho.

MIPIMO YA NTSWALO YA SARS

Mpimo wa ntswalo (ku sukela hi ti1 Nyenyenyani 2025)	Mpimo
Mivuyelo ya le ntirhweni - a yi na ntswalo kumbe loni ya ntswalo wa le hansi hi rhandi (mpimo wa ximfumo)	8.5% hi lembe
Mipimo ya ntswalo (ku sukela hi ti1 Nyenyakulu 2025)	Mpimo
Hakelelohansi kumbe leyi hlweleke ya xibalo	11.25% hi lembe
Vuyiselo wa mali eka hakelelohenhla ya xibalo xa nkarhinyana	7.25% hi lembe
Vuyiselo wa mali ya xibalo eka aphili leyi humeleleke kumbe laha aphili yi nga pa-sisiwa hi SARS	11.25% hi lembe
Vuyiselo wa VAT endzhaku ka nkarhi lowu vekiweke	11.25% hi lembe
Hakelo ya VAT leyi hlweleke	11.25% hi lembe
Khasitomo na Ekisayizi	11.25% hi lembe

Mihumelelo ya MPIMANYETO

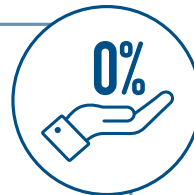
Timalintlheriselo ta xibalo xa malinghena ya munhu yena n'wini na swiangi swa xibalo a swi hundzuluxiwangi.

Mpimo wa VAT wu engeteriwa ku sukela **15%** hi ti1 Mudyaxihi 2025 na ku ya eka **16%** hi ti1 Dzivamisoko 2026.

Ku pimiwa ka ziro ka VAT ku tivisiwile eka swoswo swo karhi leswi dyiwaka, maqatha ya nyama yo karhi, mihlanganiso ya swihalaki swa masi leswi pfumalaka nantswo na matsavu mo karhi ma le thinini ku pfuneta mindyangu leyi sweleke.

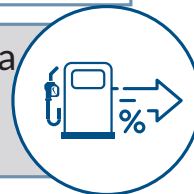
Engetelo wa **6.75%** eka mixakaxibalo ya ekisayizi eka swinwiwa swa xihoko.

Engetelo wa **6.75%** eka mixakaxibalo ya ekisayizi eka tisigara na fole ra pipi na **4.75%** eka tisigarete na swin'wana swihumelerisiwa swa fole.

Ku hava cinco eka levhi ya mafurha ya ntolovelo na levhi ya swa tinghozi ta le magondzweni.

Muxakaxibalo wa ndzhuriso wu hundzuluxiwile hi kwalaho ka inifulexini

Ku hava muxakaxibalo wa ekisayizi wa *ad valorem* eka tiqingho to tlhariha ta nkoka wa le hanshi.

